

BACHELOROPPGAVE

Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning?

How the pedagogical leader understands children`s participation?

Kandidatnummer: 545 & 761

BACH 301 2021/2022

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett.

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag.

Veileder: Olav Nikolai Helgøy

Innleveringsdato: 25.05.2022

Antall ord: 12.315

Forord.

Vi vil si tusen takk for noen fine og lærerike år på Høgskolen på Vestlandet, en stor takk til alle de barnehagene som vi har vært i praksis i. Tusen takk til alle barna som vi har fått lov til å leke med, observere og utsette for alle mulige arbeidskrav. Sist, men ikke minst de pedagogiske lederene som sa seg villing til å bli intervjuet og har bidratt til denne oppgaven. Mest av alt vil vi si tusen takk til hverandre gjennom disse årene som har vært preget av hjemmeundervisning og digitale kollokvia møter. Vi er takknemlig for at vi begge har prøvd etter beste evne å tilpasse hverandre sin travle hverdag. Nå skal vi begge ut i arbeid og ser frem til å kunne ha samtaler og møter hvor vi kan fortsette det gode arbeidet med faglige refleksjoner.

Sammendrag.

Vi studenter har valgt temaet barns medvirkning som utgangspunkt i vår bachelor oppgave, med problemstillingen; Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning? Vi valgte denne problemstillingen siden vi begge har erfaring fra arbeid og praksis, og at det er mange ulike tilnærminger og tolkninger av dette temaet. Hvorfor er det så ulik tolkning? Har vi forstått barns medvirkning? Ut fra problemstillingen og temaet har vi valgt en kvalitativ forskningsmetode og har intervju for å innhente relevant empiri. Informantene kommer fra hele Vestlandet og vi har ikke valgt en bestemt bydel, eller en bestemt barnehage. Vi ønsket å finne ut av hvordan et knippe pedagogiske ledere reflekterte rundt barns medvirkning og om dette samstemte med den oppfatningen og forståelsen som vi studenter har tilegnet oss gjennom praksis og faglitteraturen. Våre funn er at de pedagogiske lederene er godt kjent med de rammer og føringer som foreligger stillingen, samfunnsmandatet og barnehagen. Det er tydelig at det er en fellesforståelse at barns medvirkning i hovedsak oppfattes om en aktivitet eller et prosjekt som skal gjennomføres, og at barns stemme skal høres og tilrettelegges i barnehagehverdagen. Samtidig snakker informantene om hvordan de tilrettelegger for barns medvirkning i for eksempel toalettsituasjoner, og hvordan pedagogisk leder utøver sin makt i møte med barn. Vi som studenter skulle ønske at forståelsen for barns medvirkning ikke var bundet opp i aktiviteter og prosjekter, men heller en forståelse som en naturlig kommunikasjonsform og tilrettelegging i hverdagen.

Abstract.

The students have chosen the theme of child participation as a starting point in our bachelor thesis, with the question; How does the educational leader understand the child's participation? We chose this issue since we have both experienced from work and practice that there are many different approaches and interpretations of this topic. Why is it so different ways to understand this particular theme? Based on the problem and the topic, we have chosen a qualitative research method and have chosen an interview to obtain relevant empirical data. The informants come from all over Western Norway and we have not chosen a specific district, or a specific kindergarten. We wanted to find out how a bunch of pedagogical leaders reflected on children's participation and whether this was in line with the perception and understanding that we students have acquired through practice and the literature. Our findings are that the pedagogical leaders are well acquainted with the framework and guidelines that exist for the position, both the social mandate and the mandate for the kindergarten. It is clear that there is a common understanding that children's participation is mainly perceived about an activity or project that is to be carried out, and that children's voice is to be heard and facilitated in every day kindergarten. At the same time, the informants talk about how they facilitate children's participation in, for example, toilet situations, and how the educational leader exercises his power in meetings with children. We should wish that the understanding of children's participation was not tied up in activities and projects, but rather an understanding as a natural form of communication and facilitation in everyday life.

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	2
SAMMENDRAG.....	3
ABSTRACT.	4
INNHOLDSFORTEGNELSE.....	5
1. INNLEDNING.....	6
2. VALG AV TEMA OG PROBLEMSTILLING.....	7
2.1 OPPGAVENS OPPBYGNING.....	8
2.2 TIDLIGERE FORSKNING OG TEORI.....	8
2.3 BARN MEDVIRKNING I ET HISTORISK PERSPEKTIV.....	10
2.4 MEDVIRKNING OG MAKT.....	11
2.5 MEDVIRKNING OG SAMSPILL.....	13
2.6 KOMMUNIKASJON.....	14
2.7 DEMOKRATI.....	16
2.8 IMPLEMENTERING AV BARN MEDVIRKNING.....	17
OPPSUMMERING.....	17
3.0 METODE.....	18
3.1 VALG AV METODE.....	18
3.2 KVALITATIV METODE.....	18
3.3 INTERVJU.....	19
3.4 REKRUTTERING OG UTVALG AV INFORMANTER.....	20
3.5 UTFØRELSE OG BEARBEIDING AV INTERVJUENE.....	22
3.6 METODEKRITIKK.....	23
3.7 ETISKE HENSYN.....	24
4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING.....	24
4.1 HVA BETYR BARN MEDVIRKNING FOR DEG?.....	24
4.2 DEMOKRATI.....	28
4.3 SAMSPILL.....	29
4.4 KOMMUNIKASJON.....	30
4.5 MAKT.....	31
5.0 OPPSUMMERING AV FUNN.....	33
6.0 AVSLUTNING.....	35
LITTERATURLISTE.....	36
VEDLEGG.....	38
VEDLEGG 1 VURDERING FRA NSD.....	38
VEDLEGG 2 INERVJUGUIDE.....	40
VEDLEGG 3 SAMTYKKEERKLÆRING.....	41

1. Innledning

Igjennom hele studiet vårt på Høgskolen på Vestlandet har vi blitt undervist i barns medvirkning gjennom alle de ulike emnene disse 3 årene, og hvor viktig dette temaet er i møte med barn. Dette er et tema som er iverksatt i alle barnehager, det er lovfestet i barnehageloven, rammeplan og FNs barnekonvensjon for å nevne noen. FNs barnekonvensjon ble vedtatt for over 30 år for å sikre barn over hele verden rettigheter som medvirkning, omsorg, rett til å leke og beskyttelse.

I 1991 ble konvensjonen om barns rettigheter ratifisert i Norge. Ikke før i 2003 ble den inkorporert i Norsk rettsvesen som en menneskerettslov. I 2005 ble barnehageloven revidert og ble tatt i bruk i januar 2006 med §3 Barns rett til medvirkning. (Forente nasjoner, 1989, §3)

Utfordringen med §3 Barns rett til medvirkning var hvordan dette skulle gjennomføres i det pedagogiske arbeidet. Mange pedagoger syntes det var vanskelig å forstå begrepet medvirkning. Begrepet har mange synonymer, men i bunnen ligger det en forståelse om en form for deltagelse. Berit Bae (2006) med flere lagde ett temahefte som skulle være til hjelp og støtte for refleksjon for styrer og pedagoger. Temahefte fremhevet blant annet hvordan personalet kunne kommunisere, planlegge, tilrettelegge og organisere for å la barna medvirke mer i barnehagen. Observasjon og støtte barna i deres vitebegjær og nysgjerrighet var andre punkt som ble fremhevet. (Wolf & Svenning, 2018, s. 18). I en undersøkelse av styrer kom det frem at mange hadde brukt hefte i planleggingen av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. (Wolf et al, 2018, s. 19).

Medvirkning i barnehagen blir tolket og gjennomført på mange måter den dag i dag. Det er ingen fasit på hvordan det skal gjennomføres, og det er dette som er så spennende. Østrem m. fl. Mener at "Hvordan man forstår barns medvirkning i barnehagen, får konsekvenser for hva som vektlegges og prioriteres" (Østrem, et al., 2009, s. 126). Hva og hvordan gjennomfører de forskjellige barnehagene for barns medvirkning? Tenker de over at selve utformingen av rommet inviterer til medvirkning? Er barns ytringsfrihet like viktig når man ikke har utviklet et verbalt språk. Er barns medvirkning like utfordrende i dag som i 2006? Disse spørsmålene er viktig for problemstillingens forståelse; hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning.

2. Valg av tema og problemstilling.

Som nevnt i innledningen er dette et tema som engasjerer oss studenter. Vår problemstilling er; Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning? Ved at vi har ulike erfaringer fra arbeid og praksis ble det derfor viktig for oss å få en dypere forståelse av temaet, og vi undrer oss hvorfor forståelsen er så ulik i barnehage til barnehage og fra person til person. Vi ble introdusert for barns medvirkning gjennom Berit Bae og hennes refleksjoner som å se barn som subjekt i Temahefte om barns medvirkning (Bae, Eide, Winger, & Kristoffersen, 2006). I studie har vi blitt introdusert til statlige og nasjonale dokumenter som; FNs barnekonvensjon (Forente nasjoner, 1989), barnehageloven (Kunnskapsdepartementet, Barnehageloven, 2005) og Rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, 2017). Som arbeider for å opprettholde barns rettigheter og medvirkning. Vi fikk derfor en tidlig forståelse om temaet barns medvirkning har en sentral plass i barnehagen.

FNs barnekonvensjon (Forente nasjoner, 1989) sier tydelig at; *«barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge»* (Forente nasjoner, 1989, artikkel 13-1). Her står det svart på hvitt at uansett barnets alder og sin verbale eller non verbale kommunikasjonsform skal vi observere og tilrettelegge for barns medvirkning og eller ytring. Barnet har krav på å bli sett og hørt.

Ved at temaet er så stort har vi som studenter valgt å se på hvordan pedagogisk leder forstår barns medvirkning. Det er pedagogisk leder som legger føringer på avdelingen og det pedagogiske innholdet. Pedagogisk leder er gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, med godt faglig skjønn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Ved at barnehagen tolker barns medvirkning så ulik ble det derfor naturlig for oss studenter å se nærmere på temaet, det er også naturlig da vi straks er ferdig på studiet og skal ut i yrket som pedagogiske ledere.

Barns medvirkning har vært i endring de siste 30 årene. Barnehagene har hatt muligheten til å lese om temaet, stille på seminarer og nye og oppdaterte rammeplaner som inkluderer synet på barn og barns medvirkning. Styrer og pedagogisk leder har fått en mer betydelig og klar rolle i rammeplanen. Dette innebærer at styrer og pedagogisk leder må arbeide aktivt for at barn har rett for å bli hørt og tilrettelegge det pedagogiske arbeidet (Bae, 2018, s. 47). I boken

til Østrem mfl.: Alle teller mer (Østrem, et al., 2009) har de også et inntrykk av at det er et stort sprik i hvordan barnehagelærerne, styrer og assistenter forstår begrepet. Som nevnt over forteller Østrem at hvordan man forstår barns medvirkning i barnehagen, får konsekvenser for hva som vektlegges og prioriteres (Østrem, et al., 2009, s. 126). Det er derfor viktig tenker vi, at vi ser nærmere på hvordan pedagogisk leder forstår barns medvirkning. Østrem (2009) sin bok kom ut i 2009, er det en endring i forståelsen i barnehagen siden da?

2.1 Oppgavens oppbygning.

Oppgaven er bygd opp i kapitler med undertitler, dette ble gjort for å få en struktur og mer oversiktlig oppgave. Vi starter med forord og sammendrag. Videre i første kapittel har vi innledning. I kapittel to har vi valg av tema, problemstilling og teori, med undertitler. Kapittel tre gjør vi rede for metode som har underkapitler med innhenting av data og intervju prosessen. Deretter kommer kapittel fire der vi drøfter funn og analyserer i lys av teori og problemstilling. Til slutt i kapittel fem har vi en oppsummering av funn og i kapittel 6 finner du avslutningen. Vedlegg av vurdering fra NSD, intervjuguide og samtykkeskjema blir lagt ved etter litteraturlisten.

2.2 Tidligere forskning og teori.

I dette kapittelet skal vi presentere et historisk blikk på begrepet barns medvirkning og hvordan det har utviklet seg gjennom tidene. Vi skal også trekke inn ulike teorier og perspektiver på hvordan det blir brukt i dagens samfunn. Mange har prøvd å definere medvirkning, men ordlyden rommer ganske mange aspekter og synonymer. Det som er interessant er at det er så mange tolkninger av barns medvirkning, og hvordan dette skal arbeide med i barnehagene. Hvordan kan vi da sikre barns medvirkning, når de som skal praktisere det ikke har samme forståelse av begrepet? Er selve temaet barns medvirkning ett for stort tema, og har for mange aspekter for at pedagoger klarer å gjennomføre arbeidet i barnehagen? Vi starter med å finne ut hva som ligger i begrepet barns medvirkning. Berit Bae har mange forklaringer i temahefte om barns medvirkning. Hun mener «at en måte å oppfatte barns rett til medvirkning er å si at hvert barn har rett til å erfare at deres stemme blir tatt på alvor og har virkning i fellesskapet» (Bae, Eide, Winger, & Kristoffersen, 2006, s. 8). Bae hevder i temahefte at ordet medvirkning blir brukt i mange sammenhenger i språket vårt. I den Norske Synonymordboka har hun funnet følgende synonymer som beskriver

medvirkning; «Assistere, bidra, delta og gjøre sitt, ha en finger med, hjelpe, influere og spille inn, spille en rolle; opptre, spille» (Bae, Eide, Winger, & Kristoffersen, 2006, s. 8). Mange av ordene kan være vanskelig å sette inn i en barnehage kontekst. De ordene som er mest nærliggende med tanke på barns medvirkning i en pedagogisk sammenheng er bidra, delta, hjelpe og spille en rolle. Bae hevder at man kan se ut ifra synonymene at betydningen kan ses i en form for deltagelse, men at man ikke har fullt ansvar. Ordet medvirkning, med trykk på *med*, kan indikere til *sammen med* noen andre. Selve virkningen av ordet kan tyde på «(...) å gjøre noe sammen» (Bae et al, 2006, s 8). Oppsummert kan man se at det går i retning av at man skal ha mulighet for å påvirke, og at til stede værelse av bidraget kan føre til en endring. (Bae et al, 2006, s.8).

Spørsmålet er om alle definisjonene gjør det vanskelig for barnehagene å forstå barns medvirkning? Ut ifra disse synonymene kan vi se at dette kan knyttes til ett felleskap. De skal for eksempel bidra, men samtidig få støtte. Når vi ønsker at barna skal bidra så må vi påse at vi ikke pålegger barn oppgaver og ansvar som ikke er forenlig med alder og modenhet. Voksne skal være støttende, lyttende og tilrettelegge for barnas bidrag. Dette er også vekt lagt i barnehageloven §3-3 med følgende tekst; «Barnets synspunkt skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet» (Kunnskapsdepartementet, Barnehageloven, 2005, s. §3-3).

Medbestemmelse blir ofte brukt i sammenheng med medvirkning. Bae siterer Seland sin forklaring på medbestemmelse på følgende måte, «medbestemmelse handler om å delta i beslutningsprosesser, være med å bestemme over hva som skal skje og hvordan det skal gjøres» (Bae, 2006, s.8). Denne definisjonen kan være med på å tolke barns medvirkning i en annen retning. Medbestemmelse har en annen ordlyd, og kan gi barna valg som ikke henger sammen med meningen av barns medvirkning.

I evalueringsstudien til Østrem med fl. som vi har vist til over, viser det seg at assistenter og ufaglærte tolker barns medvirkning som medbestemmelse. Barnehagelærer hadde en dypere forståelse av begrepet. Resultatet kunne vise at styrerne syntes det var vanskelig å gjennomføre barns medvirkning med personalgruppen. Et annet resultat som ble lagt merke til var at barnehagen syntes at barns medvirkning var noe som var vanskelig å gjennomføre med de yngste barna. De mente at de manglet modenhet og forståelse for å medvirke (Bae, 2012, s. 14 - 15).

Rommet som den tredje pedagogen har og innvirkning på barns medvirkning. Bae (2007)

viser til forskning fra Nordin-Hultman (2004) at ved at rommet er tilrettelagt barna og at barna blir avhengig av voksen hjem for å finne frem til leker, kan bidra til passivitet og kjedsomhet og eller manglende kreativitet (Bae, 2007, s. 17).

2.3 Barns medvirkning i et historisk perspektiv.

Synet på barn har endret seg drastisk de siste 30-40 årene. Grunnen ligger i mer forskning som har gitt ny kunnskap. Teoriene har endret seg, og det har blitt gjort flere empiriske studier, som har gitt forskerne nytt syn på barn og deres utvikling. (Sommer, 1997, s. 23). Vi kan si at det har vært ett paradigmeskifte. Et paradigme blir definert av Sommer som «(...) et sett av grunnleggende antakelser, arbeidshypoteser, teorier og metoder som ligger til grunn for vitenskapelig forskning innenfor et bestemt felt» (Sommer, 1997, s.23). Synet på barn endret seg til å se barnet som et subjekt og ikke som ett objekt. Dette vil si at fra tidligere forskning mente de at barnet måtte formes og påvirkes for å bli ett kompetent menneske. Før paradigmeskiftet hadde man et syn på barn som tabula rasa, et hvitt lerret som skulle formes.

Nyere forskning viser til at barnet som subjekt, er født med sosiale, personlige ferdigheter og er kompetent. Synet på barn, verdier og normer spiller en rolle på barns medvirkning i samfunnet. Som (Tholin, 2015) skriver kan det se ut til at vi har en lengre tradisjon for å tenke på barn med mindre respekt enn det vi har ovenfor voksne, og at der er derfor viktig at barnehagelærere eller her i vårt tilfelle, pedagogiske ledere er bevisst på om og eventuelt når man betrakter barn som «human becomings» eller «human beings» (Tholin, 2015, s. 79).

På bakgrunn av paradigmeskiftet og implementering av barns medvirkning og endring i hvordan man ser barn, blir det da naturlig at vi nevner pedagogisk grunnsyn. «*Pedagogisk grunnsyn er den bevisste og ubevisste oppfatningen pedagogen har om hva dannelsen skal gå ut på, hvorfor hun mener dette, og hvordan hun mener en bør gå fram for å nå de pedagogiske mål*» (Lillemyr, 1990, s. 86). Dette grunnsynet har endret seg betraktelig de siste 30 år og er fremdeles i endring.

I 2003 ble FN' Barnekonvensjon inkorporert i Norsk lov. På bakgrunn av dette ble barns medvirkning satt inn i barnehageloven fra 1. januar 2006. Barnehageloven gir nasjonale føringer og forteller hva barnehagen skal tilby. Ordlyden på barns medvirkning i form av lov har blitt endret flere ganger for å bli tilpasset til dagens samfunn. Det ble også gjort

kompetanseheving på de ansatte i barnehagene, fordi det skulle sikre kompetente ansatte som kunne gjennomføre og legge til rette for barns medvirkning. I 2006 ble barns medvirkning forankret i rammeplanen. Barns medvirkning fikk et eget kapittel og i tillegg ble det knyttet til kapitlet om Barnehagens verdigrunnlag i avsnittet om demokrati. (Wolf & Svenning, 2018, s.17-18). Det ble også laget et temahefte på bakgrunn av barns medvirkning. Dette hadde en sammenheng med stortingsmelding nr. 41 Kvalitet i barnehagen. Dette handlet om en evaluering av rammeplanen som ble innført i 2006. Østrem med flere (2009) fant ut at det var mange som synes det var krevende å jobbe med barns medvirkning i barnehagen. I undersøkelsen oppga 78 % av styrene at de brukte temahefte mye i barnehagene. (Wolf et al, 2019, s.18-19).

I neste avsnitt vil vi ta for oss medvirkning og makt i barnehagen. Dette temaet henger godt sammen, og utøves hver dag i barnehagen. Makt kan høres ut som et negativt ord, men vi vil her vise at makt i barnehagen trenger ikke nødvendigvis være akkurat det.

2.4 Medvirkning og makt.

Makt i barnehagen kan knyttes til relasjoner mellom mennesker. Makt kan brukes for å påtvinge andre noe de egentlig ikke vil gjøre, men makt kan og stoppe uønsket atferd. Eidsvåg støtter seg til Engelstad (1999), som mener at disse to sidene av makt inneholder både, «makt over» og «makt til». (Eidsvåg, 2021, s. 145). Hvordan personalet forvalter denne makten og kommuniserer den videre både ovenfor barn og voksne, ligger da på bakgrunn av at man har en genuin forståelse av sin posisjon som barnehagelærer, sitt barnesyn og respekt for barnet.

Det er vanskelig å definere makt, av den grunn at det finnes både positive og negative sider ved maktbruk. Robert Dahl sin forståelse av makt blir definert som «A har makt over B i den grad han kan få B til å gjøre noe B eller ikke ville ha gjort.» (Eidsvåg, 2021, s. 145). Denne definisjonen har mange likhetstrekk med Max Weber sin definisjon.

Max Weber (1864 – 1920) har definert makt på følgende måte «mulighet for å påtvinge andres atferd ens egen vilje» (Wolf et al, 2018, s.117). Begge definisjonene kan knyttes til handling, og blir sett på som smale definisjoner. I barnehagen, så kan vi tenke at det er de voksne som påtvinger sin makt for å oppnå noe de ønsker, og mot barnas vilje. Dingstad presenterer hva han kaller profesjonell vilje. Som innebærer at den ansatte har plikt til å ivareta barns interesser og rettigheter. Dette kommer også igjen i både rammeplan

(Kunnskapsdepartementet, 2017) og i barnehageloven (Kunnskapsdepartementet, 2005). Dingstad (2018) kaller «profesjonell vilje» i den forstand at de ansatte har plikt til å ivareta barnets interesser og rettigheter (Wolf, 2018, s. 118).

Det finnes flere perspektiver på makt, og det er dette som vil drøftes her.

Uansett hvordan man ser på barn, så vil alltid forholdet mellom barn voksen være asymmetrisk. Det som menes med et asymmetrisk forhold imellom barn og voksen, er at den voksne vil alltid ha en autoritær rolle og en posisjon som gjør at man bestemmer og tar avgjørelser.

Det er viktig å erkjenne som ansatt i barnehagen at man har makt over barna, men man skal samtidig være observant på at det er en profesjonell maktutøvelse. Profesjonell maktutøvelse er knyttet til initiativ, iverksettelse, overtalelse, tilrettelegging og sosialisering. Det ligger også en plikt innen den profesjonelle makten, som handler om å ivareta barnet sine interesser og rettigheter. (Wolf et al, 2018, s. 118). Weber (1982) skiller mellom to maktbegrep, legitim og illegitim. Legitim makt kan være knyttet til profesjonell makt i barnehage sammenheng. Eksempel på dette er når de voksne tar avgjørelser som henger sammen med rammeplan, som gir barna økt kunnskap og erfaringer. Disse avgjørelsene kan sees på som en overtredelse av voksne i et barneperspektiv. Barna kan ha andre ønsker og vil protestere, men så lenge maktutøvelsen er knyttet til de gjeldende regler og normer som er satt av barnehagen, så blir det ikke sett på som negativ makt. Hvis en avgjørelse blir tatt av de voksne i barnehagen som er for egen vinning eller for å gjøre det lettere for de voksne, så kan vi se på det som illegitim maktutøvelse. Her vil ikke den profesjonelle makt utøvelsen være til stede, kun den personlige. Makt kan også sees i sammenheng med grensesetting. Grensesetting kan være positiv i den forstand at en tilsynelatende lek kommer ut av kontroll og ikke er for det beste for barna. For å ivareta barnet og barnesynet er moral et viktig begrep, Tholin (2015) skiver at for at makt skal utøves moralsk forsvarlig, må den begrunnes i ansvar for den som er svakest, som i barnehagen er barna (Tholin, 2015, s. 91).

Makten barnehagelærere utøver i barnehagen kalles strukturell makt. Som barnehagelærer har man ett samfunnsoppdrag som har strukturelle rammer som er nedfelt i barnehageloven og rammeplanen. (Eidsvåg, 2021, s. 147). Dette vil i praksis si at man har gode retningslinjer til å forstå hvilken makt som er legitimert å bruke i barnehagen. Både Dahl (1957) og Webers (1982) definisjoner kan ses i en legitimert utøvelse av makt i barnehagen, så lenge den som

utøver har et formål som ivaretar sikkerheten og rettferdighet for barnets beste.

Makt kan også skilles mellom maktbruk og maktmisbruk. Makt som brukes for å ivareta barns beste kan knyttes til positivt maktbruk. Maktmisbruk er når man utøver autoritet utenfor de strukturelle reglene og som ikke er til barnets beste. Dette vil da være undertrykkelse, fysisk og psykisk vold og utsette barns liv og helse.

I neste avsnitt legger vi vekt på medvirkning og samspill. Synet på barn og det paradigmeskifte det har vært igjennom de siste 40 årene legger grunnlaget for hvordan vi voksne anerkjenner barn. Vi mener det henger sammen med medvirkning og samspill.

2.5 Medvirkning og samspill.

I dette avsnittet vil vi se på hvordan synet på barn har vært og hvordan det bør være for å bygge ett godt samspill mellom voksne og barn i barnehagen. I rammeplanen står det følgende om hva som er personalets oppgaver «(...) stimulere barns verbale og non-verbale kommunikasjon og legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23)

Synet på barn har gått gjennom ett paradigmeskifte og dette henger sammen med hvordan samspillet med voksen - barn utvikler seg. Forskning på spedbarn og førskolebarn, har gitt et nytt syn på barn. Tradisjonelt har barn blitt sett på som svake, og som hadde behov for å bli beskyttet og måtte tas hånd om. I nyere tid blir barna sett på som kompetente og nysgjerrige som evner til samspill fra spedbarns stadiet. Dette vil ikke si at barn klarer seg uten omsorgspersoner som dekker de grunnleggende behovene som mat, søvn og ikke minst omsorg i form av kjærlighet. På 60- 70 tallet var det vanlig å se på barn i et utviklingstrinn, som endret seg med alder. (Lillemyr, 2018, s. 19). Lillemyr siterer Sommer sitt syn på barn på følgende måte, «det viktigste ved nyere syn på barn mener Sommer er at vi nå, mer enn før, ser barnet som subjekt helt fra begynnelsen av livet, og ikke bare som objekter som skal påvirkes og formes» (Lillemyr, 2018, s. 20). Han mener at utviklingstrinnene er mindre aktuelt, men den emosjonelle og sosiale utviklingen bør ha en større betydning i det nye synet på barn. Dette må sees i sammenheng med de kulturelle og sosiale sammenhenger. Ericsson og Säljö forklarer dette med at «å vokse opp innenfor bestemte sosiokulturelle sammenhenger betyr at vi lærer noen måter å kommunisere og å samarbeide på» (Zachrizen, 2020, s. 27).

I barnehagen ligger noen grunnleggende verdier på menneskesyn som bør være på plass hos de voksne for å skape gode samspill. Å anerkjenne barnet og hva det uttrykker er med å skape god omsorgssituasjon og trygghet for barnet. Anerkjennelse handler om for eksempel å ha respekt for barnet sin opplevelse av verden. Ha forståelse for at andre kan ha en indre opplevelse som er viktig for de selv. Bae sier «at i en anerkjennende dialog blir barn møtt som subjekt med rettigheter over egen opplevelsesverden». (Bae, 2004, s. 10). Små barn uttrykker seg mer følelsesmessige med for eksempel gråt eller andre kroppslige uttrykk. Dette er de små barns uttrykk for medvirkning, og disse signalene må i møte kommes av de voksne. Dette påpeker også Abrahamsen (2002) «(...) personalet har en tendens til å avlede sterke følelsesmessige uttrykk fra barn, og dermed signaliserer at dette ikke er ytringsformer som er verdsatt» (Bae et al, 2006, s. 18).

Samspill mellom voksen og barn, må være bygd av en relasjon som består av gjensidig respekt. Askeland og Sataøen sier at «det er utvekslingen mellom individet og omgivelsene som må stå sentralt, slik de forutsetter og påvirker hverandre». (Askeland et al, 2019, s. 19).

«I prosesser hvor voksne legger merke til og samspiller med barnas ulike uttrykksformer kroppslig, nonverbalt og verbalt, ligger mulighetene for å ivareta barns rettigheter som deltagende subjekter» (Bae et al, 2006, s. 12). Utfordringen er de barna som blir omtalt som de “stille” barna. Hvordan skal vi klare å møte alle barns sine uttrykksmåter, slik at de får medvirke. Bae mener at det må være rom for at de stille barnas ønske om å trekke seg tilbake er til stede. Hun mener som Johannesen og Sandvik (2008) at, «(...) barns stillhet også inneholde varianter av medvirkning» (Bae, 2018, s. 54) Dette krever at de voksne bruker kritisk refleksjon over sin egen væremåte i møte med de forskjellige barna.

2.6 Kommunikasjon.

Oversettelsen av ordet kommunikasjon i latin er *communis*, som betyr «felles». Askeland og Sataøen (2019) oversatte verbet *communicare*, som betyr «å gjøre felles», og det er det kommunikasjon handler om» (Askeland et al, 2019, s.43). Hvis man knytter ordet *med* som i medvirkning, så vil man se (...) at forstavelsen leder oppmerksomheten mot at det er sammen med noen andre eller i et fellesskap» (Bae et al, 2006, s.8). Dette er et påfallende fellestrekk som viser at medvirkning og kommunikasjon henger sammen.

Rammeplanen sier følgende om hvordan barnehagen skal fremme kommunikasjon og språk. “Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og

skape mening. Barnehagen skal anerkjenne og verdsette barnas ulike kommunikasjonsuttrykk og språk, herunder tegnspråk” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23). Synet på barn vil og ha en betydning om hvordan voksne kommuniserer med barn. Bae mener «Medvirkning basert på et syn på barn som deltagende subjekter, innebærer altså at voksne må kunne lytte slik at alle barn kjenner at deres erfaring gjelder» (Bae et al, 2006, s. 13). Å være oppmerksom og lytte er gjeldene hele tiden, men i situasjoner som konflikter og uenighet bør man ta seg tid til å lytte til de forskjellige synspunktene. Dette vil gi erfaringer innen demokrati, der og barna må lære seg å lytte til andres barn synspunkter i en sak. Bae sier også at barns medvirkning ikke skal begrenses til en aktivitet eller metode, for å få tilbakemeldinger og synspunkter fra barna. (Bae et al, 2006, s.13). Utfordringen vil være å innhente de yngste barns synspunkter. I barnehageloven §3 blir det beskrevet lov at man henvender seg direkte til de yngste barna, «barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet» (Kunnskapsdepartementet, 2005, §3). Med støtte fra barnehageloven, så viser det hvor viktig det er med lydhøre og sensitive voksne i barnehagen.

Å kommunisere med hverandre handler om å sende informasjon, dele erfaringer, ta kontakt enten verbalt eller non verbalt «(...) for å skape mening for to eller flere personer». (Askeland & Sataøen, 2019, s. 43).

Et annet begrep som vi ønsker å introdusere er mentalisering. Dette menes med at det er grunnleggende menneskelig trekk at vi fortolker hverandre, på godt og vondt. Sentralt i mentaliseringstradisjonen er at følelser er uklare og at det således alltid vil være knyttet usikkerhet til fortolkninger (Skårderud & Sommerfeldt, 2008). Dette tenker vi er viktig å ta med i oppgaven, siden vi som framtidige pedagogiske ledere og i samtaler med pedagogiske ledere arbeider daglig med å fortolke og kommunisere våre følelser samt også barna sine. Mentalisering handler altså om å være åpen overfor egne og andres følelser (Skårderud & Sommerfeldt, 2008). Det er ett nytt begrep som kan bistå begrepet barneperspektivet, hvordan vi som voksne har evnen og muligheten til å sette oss inn i andre sine følelser og opplevelser.

Kommunikasjon er viktig for at vi skal klare å imøtekomme barnets behov. Spesielt viktig er dette når det gjelder de som ikke har et språk eller snakker ett annet språk enn oss selv. Kroppsspråket er like viktig som det verbale, og kan fortelle og uttrykke mye. I barnehagen må vi tolke og bruke den informasjonen barnet gir oss, og komme den i møte slik at vi kan gi støtte ut ifra hva barnet har behov for. Zachrizen (2020), påpeker hvor viktig kommunikasjon

er for å sikre kvaliteten på omsorg i barnehagen. I barnehagene er det mange som bruker tegn eller koding for å kommunisere. (Zachrisen, 2020, s. 132).

2.7 Demokrati.

I rammeplanen er det eget avsnitt om demokrati og hva det innebærer i barnehagen. Den sier blant annet at «*Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonssevner og språklige ferdigheter*» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8-9).

Demokrati i barnehagen handler om flere ting enn bare håndsopprekning eller “velg selv” aktivitet. Bjarnadottir (2004), er kritisk til “velg selv” aktiviteten. Dette er valg som begrenser både rom og barn. Dette begrunner hun med at det er et visst antall plasser på de aktuelle aktivitetene, og de som stiller i bakerste rekke må ta til takke med det som er ledig. Store barn har en tendens til å velge det som vennene velger. Hun presiserer at «på planen kan en slik aktivitet begrunnes med at barna gis valgmulighet», men ut fra barns perspektiv er det mer begrensinger enn valgmuligheter (Bae et al, 2006, s. 15).

Larsen og Slåtten (2002) viser til tre ulike forståelser av demokrati med hvordan de arbeider med barns medvirkning i barnehagen. De tre er; liberalistisk, flertallsdemokrati og deliberativ. Den første handler om individualisme som inneholder at barna har ett valg av å trekke beslutninger selv. De omtaler dette som en liberalistisk forståelse. Kjørhol (2010) er kritisk, fordi reglene og rammene begrenser valg mulighetene og tar ikke hensyn til de som ikke ønsker å velge. Den andre forståelsen vil være en “anerkjent” metode som barnehagen bruker, flertallsdemokrati. Her blir avgjørelser tatt av at man må innrette etter seg etter flertallet. Metoden kan overse de såkalte “stille barna”, og dette kan være sårbart for de det gjelder i lengden. Deliberativ er den tredje forståelsen, der samtaler mellom barn er sentralt.

Pettersvold (2014) forklarer det på følgende måte “I barnehagen betyr det at man legger opp til lek og andre ytringer barn imellom der barna har innvirkning på prosesser som de er involvert i, og som leder til beslutninger” (Larsen & Slåtten, 2002, s. 304-305). Deliberativ forståelse vil være den arbeidsmetoden som både tar mest hensyn til både medvirkning og demokrati, men vil også være tidskrevende for de ansatte.

Vi vil bevege oss i neste avsnitt til implementering av barns medvirkning. Her vil vi gjøre

rede for refleksjoner, og hvordan man kan implementere barns medvirkning som en naturlig del av hverdagen.

2.8 Implementering av barns medvirkning.

Berit Bae og Woodhead (2005), er begge enige om at det må endringer i voksen og barn relasjonen for å implementere FN's barnekonvensjon i barnehagen og i samfunnet generelt. Som tidligere nevnt er det asymmetriske og maktforholdet i voksen – barn relasjonen som må endres. Barna må bli møtt med en annen respekt enn før paradigmeskiftet. De mener også barnehagene må arbeide mer med implementeringen av prinsippene om barns medvirkning, som innebærer mer refleksjon og kritisk drøfting. (Bae et al, 2006, S.11).

Personalet i barnehagen må unngå for å gi for mange individuelle tilpasninger. Barna skal være en del av ett felleskap, og derfor er det viktig å ikke gjøre individuelle forskjeller. Barna har rett på å få uttrykke sine synspunkter, men man skal ikke ukritisk gjennomføre alt. Å være en del av fellessituasjoner er viktig for å utvikle sosiale egenskaper og tilfredsstillende psykologiske utviklingen. (Bae et al, 2006, s.14). Noen måter for personalet å ivareta barns medvirkning er å observere og reflektere over sin egen og hverandres praksis. Bruke observasjon, dokumentasjon og fortolkning. Pedagogisk dokumentasjon må brukes for å reflektere over handlingen, slik at man kan revurdere valgene som ble gjort og lære av refleksjonene. (Bae, 2006, s. 59). De voksne må ta hensyn og ha respekt for lek og betydningen den har for barna. Her kan det brukes barneintervju for å få en innsikt i barnas perspektiv på arbeidet i barnehagen. Personalet i barnehagen må ha en felles forståelse hva medvirkning for barn innebærer i praksis. Medvirkning skal implementeres i det daglige pedagogiske arbeidet. Ved å knytte det opp til læringsprosesser og rammeplan, så kan det enklere bli en naturlig del av arbeidet. Dette kan være med på å unngå å bruke medvirkning til en aktivitet, men gjøre det som en integrert handling i hverdagen. (Bae et al, 2006, s. 54).

Oppsummering.

Ut ifra teori grunnlaget, så ser vi at det er mange områder som knyttes til barns medvirkning. Barns medvirkning er ett stort tema som rommer mange aspekter og meninger. Det kan være vanskelig å finne en spesifikk måte å jobbe med barns medvirkning, på grunn av ulik tolkning og kompetanse. Det kreves at alle som jobber i barnehagen har den rette kompetansen og har

evnen til å se barna som kompetente medborgere, men samtidig ikke belaste de med avgjørelser som det tilsier at de ikke er moden nok til å ta. Barnehagene må snakke høyt om barns medvirkning og inkludere alle som jobber i barnehagen, uavhengig av fagkunnskap og bakgrunn. Kompetanseheving og bevisstgjøring er med på å heve kvaliteten i barnehagene, og gir ett bedre grunnlag for å ta de beste avgjørelsene for barna.

Bae følger Woodhead (2005), der de mener at “implementeringen av Barnekonvensjonen forandrer ikke bare barns status, det forandrer også voksnes status” Videre sier hun, “Å respektere barns rettigheter forandrer måten vi tenker om oss selv” (Bae et al, 2006, s. 25).

3.0 Metode.

I dette kapittelet skal vi redegjøre for den metoden vi har valgt for å innhente relevant empiri, vi vil videre fortelle hvorfor vi mener denne metoden er hensiktsmessig for vår oppgave. Vi vil fortelle hvordan vi har valgt ut våre informanter og hvordan vi arbeidet med pilot intervju i forkant av intervjuene. På slutten av kapittelet vil vi si noe om de etiske hensyn som vi har tatt stilling til.

3.1 Valg av metode.

Som gruppe har man valgt en deduktiv metode. Altså at man går fra teori til empiri (Bergsland, 2014, s. 67). Vi har fått vår forhåndskunnskap gjennom praksis og i undervisning og ønsker derfor å kunne bekrefte eller avkrefte våre tanker rundt temaet. Som tidligere nevnt i innledningen og i valg av tema og problemstilling har vi som studenter blitt tidlig introdusert til temaet barns medvirkning. Vi mener derfor at vi har forhåndskunnskap om temaet og det stemmer da overens med en deduktiv metode.

3.2 Kvalitativ metode.

Vi har valgt en kvalitativ forskningsmetode med utgangspunkt i den problemstillingen vi har; *Hvordan forstår pedagogiske ledere barns medvirkning?* Vi har kommet frem til at kvalitativ forskning metode var mest hensiktsmessig. Ved å velge en kvalitativ forskningsmetode har man muligheten til å få et dypere innblikk hos informantene. Selv om vi kun har valgt 5 informanter til denne oppgaven ser vi på det som om man tar en stikkprøve av hva gjerne pedagogiske ledere tenker rundt barns medvirkning og hvordan de arbeider og tilrettelegger. Vi skulle gjerne sett at vi hadde muligheten til å få flere enn 5 informanter og ser hvordan

dette hadde styrket oppgaven og kanskje også at vi hadde fått en enda bredere forståelse for hvordan pedagogiske ledere forstår barns medvirkning. Vi har et ønske om å få en dypere forståelse for temaet, implementeringen i barnehagene og hvordan vi fortolker vil få en stor betydning for oss og oppgaven (Bergsland, 2014, s. 67). Hadde dette vært en større oppgave som en master eller en phd, hadde vi hatt tid og mulighet til å gjennomføre ytterligere intervjuer, og kunne da også få muligheten til å intervju fra andre fylker og landsdeler. Vi har tatt utgangspunkt i Vestlandet og ikke en spesifikk bydel.

Den kvalitative metoden tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, s. 112). Dalland (2012) sin definisjon på kvalitativ metode, mener vi stemmer overens med problemstillingen og temaet. Det er også viktig å få frem at Gadamer (1986) mener at ingen metode kan uttømme sannheten og at våre forutsetninger er med på å forme spørsmålene og farge våre svar (Bergsland, 2014, s. 68). Det er tydelig at vi som studenter er bevisst på dette i arbeidet med oppgaven.

3.3 Intervju

I vår oppgave ønsker vi som gruppe å kunne få en dypere forståelse for barns medvirkning gjennom pedagogiske ledere sine tanker rundt temaet og hvordan de reflekter i arbeidet. Som nevnt over (Gadamer 1986) er det viktig at vi studenter er kritiske til vår egen oppfatning slik at dette ikke skal forme våre spørsmål og farge våre svar. For at vi studenter kan gjennomføre intervjuene er den en forutsetning at vi har vår forståelse og tolkning av barns medvirkning i barnehagen.

Vi har utarbeidet en intervjuguide, hvor vi startet med et utdrag fra rammeplanen «Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonssevner og språklige ferdigheter» (Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 9). Videre ble intervjuguiden delt opp i 4 ulike kategorier som vi mener er relevant for problemstillingen. Kategoriene er; Hva betyr barns medvirkning for deg? demokrati, samspill og makt.

Intervjuene ble avholdt både på zoom og i barnehage, hvor en av oss intervjuet informanten hvor den andre tok notater. På denne måten kunne den som holdt intervjuet holde sin oppmerksomhet på informanten, og ha muligheten til å be om å få utdypet svar. Intervjuene er strukturert. *Med strukturert er at spørsmålene er satt opp i en bestemt rekkefølge* (Løkken &

Søbstad, 2013, s. 106). I forkant av intervjuene ble intervjuguiden sendt ut i god tid på forhånd, vi ønsket at informantene skulle bli godt kjent med spørsmålene og ha tid til å reflektere rundt disse i forkant. Da intervjuene startet spurte vi informantene om de har sett gjennom spørsmålene, samt om de hadde noen innvendinger og eller ønsket å trekke noen spørsmål. Alle informanter svarte på alle spørsmålene og ingen hadde noen videre innvendinger på intervjuguiden. Ved å velge denne arbeidsmetoden fikk vi en dypere forståelse for barns medvirkning og informantenes refleksjoner rundt temaet.

Hovedpoenget med kvalitative intervjuer er at intervjueren lar intervjupersonen formulere svarene sine selv (Løkken & Søbstad, 2013, s. 107). Det var viktig for oss at spørsmålene var åpne, at informantene hadde mulighet til å forberede seg til intervjuet slik at informantene fikk opplevelsen av at den har formulert svarene selv. Vi ser derfor at vi har arbeidet med strukturerte intervjuer. Løkken og Søbstad (2013) skriver at fra en kvalitativ synsvinkel vil de mene at jo mer intervjuet er standardisert, dess bedre er det (Løkken & Søbstad, 2013, s. 107). Som vi har skrevet over har prosessen og tilnærmingen til informantene vært lik hver gang.

Vi håper at gjennom gjennomførelsen av intervjuene at vi oppnår en hermeuetisk fortolkningsprosess, som en spiral, der forståelse og tolkning leder til ny forståelse, og ny tolkning (Bergsland, 2014, s. 68). Ved å få et generelt utvalg av pedagogiske ledere, hvor noen har vært i arbeid i over 10 år og andre er relativt ny i faget, har man arbeidet under to forskjellige rammeplaner, ny forskning og en bredere forståelse for barns medvirkning.

3.4 Rekruttering og utvalg av informanter.

Da samfunnet og spesielt barnehagene har vært under et svært sterkt smittepress, viste det seg at det var meget vanskelig å få rekruttert informanter til vår oppgave. Vi har valgt pedagogiske ledere fordi de har hovedansvaret for det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Pedagogisk leder plikter til å legge til rette og gjennomføre pedagogiske aktiviteter. Den pedagogiske lederen skal bidra til at kunnskaper, ferdigheter og holdninger er i tråd med samfunnsmandatet, og bidrar til at barnehagen utvikler seg faglig (Aasen, 2021, s. 43).

Vi måtte derfor ta i bruk tidligere praksislærere, kollegaer og andre som vi kjente i ulike barnehager. Som har de kunnskaper og erfaringer som vi ønsket å få innsyn i. Vi har derfor gjort et strategisk valg (Dalland, 2012, s. 79). Vi løste derfor dette på en slik måte at den som hadde kjennskap til kandidaten, tok notater og den andre gjennomførte intervjuet. Det var en utfordring, men vi mener at vi har mottatt gode svar gjennom intervjuene og har fått inntrykk

av kandidatene at prosessen oppleves lærerik. Det var viktig for oss at utvalget bestod av både menn og kvinner, forskjellig alder og fra kommunale og privat sektor. Se tabell på neste side.

<i>Fiktivt navn og alder.</i>	<i>Yrkestittel</i>	<i>Utdanning</i>	<i>Privat/kommunal</i>	<i>Aldersgruppe</i>
<i>Kjersti 40+</i> <i>(1)</i>	Pedagogisk leder	Barnehagelærer (1999) Veiledning/praksislærer (2015-16)	Privat	0-3 år.
<i>Johan 30+</i> <i>(2)</i>	Pedagogisk leder	Barnehagelærer (2015) videreutdannet praksislærer (2018)	Privat	3-6 år.
<i>Kristine 30+</i> <i>(3)</i>	Pedagogisk leder	Barnehagelærer (2012) Videreutdannet i språkarbeid i barnehagen (2018)	Privat	4-5 år.
<i>Synnøve 50+</i> <i>(4)</i>	Pedagogisk leder	Barnehagelærer (1994) Videreutdannet i forming (1995)	Privat	0-3 år
<i>Johanne 40+</i> <i>(5)</i>	Barnehagelærer	Barnehagelærer (2011) Kvalitetsutvikling med drama og musikk (2014).	Offentlig	0-3 år.

Tabell 1: oversikt over informanter.

Vi har hatt vansker med å rekruttere informanter fra offentlig sektor. Dette har med at vi har

praksislærere/kolleger fra privat sektor, og at vi ikke har like mange kontakter i det kommunale. Vi fikk heller ikke positiv respons her på våre henvendelser.

3.5. Utførelse og bearbeiding av intervjuene.

Alle intervju med unntak av ett har vært gjennomført digitalt, våren 2022. Dette har passet best for informantene og vi som studenter har vært nødt til å kunne tilrettelegge på best mulig måte. Vår plan om å være en som intervjuer og en som tar notater har fungert fint. Ønsket vårt om å ha 50% menn har ikke vært mulig, men vi har til gjengjeld spekter i aldergrupper. Informantene er også lokalisert over Vestlandet og ikke en bestemt bydel.

I forkant av intervjuene ble intervju guide og samtykke skjema sendt til kandidatene i god tid i forkant slik at de hadde muligheter til å forberede seg og eventuelt komme med tilbakemeldinger på spørsmålene før intervjuet ble satt i gang. Ingen kandidater hadde innvendinger på spørsmålene eller ønsket endring på disse. Intervjuguiden var satt opp slik at man gikk igjennom problemstillingen vår og deretter systematisk gjennom temaene; samspill og kommunikasjon, makt, demokrati og deres forståelse av begrepet barns medvirkning. Intervjuguiden fungerte fint og ga oss muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål der det var hensiktsmessig. Ved at studentene har arbeidet sammen i mange år var vi trygge på hverandre i intervjuene og hadde en god plan og oversikt på intervjuet og notatene under. I etterkant av intervjuene hadde vi en samtale for å se at notater korresponderte med hva intervjueren hadde oppfattet, og om det var noe som vi manglet. Ved at vi har foretatt et kvalitativt forskningsintervju har vi hatt som ønske å få frem nyanserte beskrivelser fra pedagogiske ledere og den situasjonen som de befinner seg i (Dalland, 2012, s. 71).

Vi har sammenlignet intervjuene ett og ett tema for å se om svarene korresponderer eller om det er store ulikheter i forståelsen rundt barns medvirkning. Intervjuguiden er som vedlegg nummer 2.

3.6 Metodekritikk.

Vi som gruppe kunne ha benyttet oss av både deltakende observasjoner og praksisfortellinger, da gjerne fra et større utvalg informanter. På grunn av problemstillingen valgte vi derfor intervju som metode, og ser at gjennom grundig forarbeid med å utforme spørsmål, samt å gjennomføre pilotintervju i forkant, var vi godt rustet til å gjennomføre intervjuene. Vi ønsket å få et utvalg av informanter som vi ikke hadde tidligere kjennskap til. Dette lot seg dessverre ikke gjøre, og vi har derfor benyttet oss av tidligere praksislærere og kollegaer. Vi undrer oss om svar hadde vært annerledes om vi ikke hadde kjennskap til informantene på forhånd, samtidig opplevde vi at svarene og responsen vi fikk var ærlige og fortrolige. Se avsnitt 3.4.

Pålitelighet eller reliabilitet er et kriterium for kvalitet i forskning (Dalland, 2012, s. 58), skriver Dalland (2012). Som tidligere nevnt hadde det vært fint med et enda større utvalg av informanter og gjerne fra flere landsdeler. Når det ikke lot seg gjøre å intervjuer barnehager som vi ikke hadde en profesjonell relasjon til, ble dette vanskelig. Barnehagene har vært i en ekstremt presset situasjon de siste 2 årene. Vi mener likevel at vi har reliabilitet i forhold til hvordan vi har gjennomført intervjuene og reflektert i etterkant.

Validitet handler om hvor godt eller relevant dataene representerer fenomenet som skal undersøkes (Bergsland, 2014, s. 80). Vi mener at informantene er gode representanter for denne oppgaven og temaet. Vi har valgt disse informantene både fordi vi har erfart deres profesjonalitet til barnehagen og omkring temaet. Ved at vi har hatt en positiv og lærerik erfaring med informantene ønsket vi også derfor å få vite mer av deres forståelse for det aktuelle temaet.

Vi har gjennom studiet blitt komfortabelt med digital undervisning og møter. Vi har derfor en positiv opplevelse av intervjuene som ble gjennomført digitalt. Vi opplevde kandidatene som fortrolige med den digitale metoden, og at kandidatene og studentene var godt forberedt til intervjuet. Kandidatene virker også mer til stede, da det ikke var noen andre forstyrrende elementer.

3.7 Etiske hensyn.

Vi har valgt intervju som forskningsmetode og måtte derfor søke NSD (Norsk senter for forskningsdata). Dette av flere grunner, da vi ikke har skrevet en bachelor før vil NSD gi oss en trygghet i arbeidet, for å bevare informantene i henhold til de retningslinjer som følger nasjonale retningslinjer for oppbevaring og bruk av personopplysninger. Det er lovfestet i §1 Lov om behandling av personopplysninger, at man skal verne fysiske personer i forbindelse med behandling av personlige opplysninger (Justis-og bedrekskapsdepartementet, 2018). Vi har derfor ikke skrevet ned informantenes navn, hverken i dokumentet eller i våre notater under intervjuet, vi har laget fiktive navn og nummer på informantene.

Informantene fikk sammen med intervjuguiden et samtykke skjema som de måtte signere om de ønsket å gjennomføre intervjuet, informantene hadde mulighet til å trekke seg før, under og i etterkant av intervjuet. Ingen av informantene har ønsket det. Informert samtykke innebærer at informantene informeres om undersøkelsens overordnede mål, at deltakelse er frivillig og at man kan trekke seg når som helst (Bergsland, 2014, s. 83).

4.0 Presentasjon av funn og drøfting.

I dette kapitlet vil vi drøfte funn som vi har analysert ut ifra vår empiriske undersøkelse og trekke inn relevant teori og forskning om barns medvirkning. Vi håper funnene kan være med å belyse vår problemstilling og gi en dypere innsikt av hvordan forståelsen er blant noen utvalgte pedagogiske ledere. Problemstillingen vår er, "Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning?"

Vi har brukt fiktive navn på kandidatene, som du også finner i tabellform i kapittel 3.4. Vi vil presentere funnene i kategorier som vi brukte under intervjuet. Vi mener alle kategoriene kan knyttes opp mot forståelsen av barns medvirkning.

4.1 Hva betyr barns medvirkning for deg?

Til tross av at barns medvirkning er ett tema som er kommet for å bli og det blir arbeidet mye med i barnehagen, så har det vært et sprik i forhold til hvordan barns medvirkning blir oppfattet av personalet i barnehagen. (Medvirkning i barnehagen 2012, s. 14). Som nevnt tidligere i oppgaven, så viste evalueringsrapporten til Østrem (2009), at barnehagelærere har

en «(...) videre og mer nyansert syn» på barns medvirkning, enn assistenter og fagarbeidere som tolker det mer som medbestemmelse. (Bae et al, 2012, s. 14).

Siden det er vanskelig å definere barns medvirkning til en konkret metode eller aktivitet, så ønsket vi å høre hva kandidatene la vekt på og hva barns medvirkning betyr for dem. Samtlige av kandidatene la stor vekt på at barns medvirkning var viktig og kandidat 4 (Synnøve), gikk så langt å si at det: «betyr alt». Kandidat 1 (Kjersti), mente at barn skulle få medvirke på alle områder. Kandidat 2 (Johan), syntes derimot at det var viktig med rammer, men at man skal ta initiativet og interessene til barna på alvor. Kandidat 3 (Kristine), la vekt på at barna skal få muligheten for å påvirke sin hverdag og bli hørt, som vil gi barna følelsen av å være viktig og bli tatt på alvor. Kandidat 5 (Johanne), sitt syn på medvirkning handlet om interessene til barna som uttrykkes både språklig og kroppslig. Fleksibilitet var også viktig for kandidaten når det gjelder barns medvirkning.

Ifølge uttalelsen fra kandidatene, så legger de vekt på å ta hensyn til barnas interesser, og at det er viktig at de får mulighet for å påvirke sin hverdag. De mente også at man må ta barna på alvor, at de må bli hørt og man må fange opp kroppsspråk og non-verbale signaler de uttrykker. De påpeker og at dette må skje innenfor rammer og man må ta hensyn til barnas alder og modenhet. Dette synet på barns medvirkning finner vi igjen hos Berit Bae og rammene i barnehageloven. Bae vektlegger viktigheten av å ta barn på alvor og at stemmen deres skal bli hørt. Dette vil og gi erfaringer av å være en del av ett fellesskap. Kandidatene viser kunnskap over rammeverket og lovgivningen de må ta hensyn til innenfor sitt pedagogiske arbeid med barns medvirkning. Barnehageloven §3 viser til at «barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet» (Barnehageloven, 2005).

Kandidatene legger også vekt på å ta hensyn og arbeide ut fra barnas interesser, modenhet og alder. Dette kan knyttes og ses sammenheng til medvirkning som baserer seg på synet på barn, som deltagende subjekt. Sandberg (2008) hevder at (...) barns rett til medvirkning kan ses i sammenheng med synet på barn som selvstendige individer» (Wolf et al, 2018, s. 76). Kandidatene jobbet mye med observasjon for å fange opp hvordan barna individuelt uttrykte sine synspunkter i hverdagen. Observasjon var viktig for kandidatene, dette ble brukt som et redskap til selvrefleksjon og i møter med personalet, slik at de kunne og kan legge mer til rette for barns medvirkning. Gjennom møter og refleksjon var dette viktig for akkurat å fange opp de barna som gjerne ikke hadde den høyeste stemmen og var/er av de mest ekstroverte.

Når vi stilte spørsmålet om det var noe de syntes var problematisk med barns medvirkning, så svarte flertallet ganske klart nei med en gang. De mente at de personlig ikke syntes det var problematisk, men at det kunne være til tider utfordrende. De forklarer utfordringene med å jobbe med assistenter, fagarbeidere og vikarer. Barns medvirkning blir satt til side i perioder med stort fravær av ansatte. De synes det er utfordrende når ikke alle de ansatte har samme fagkunnskap, og har andre verdier og syn på barnas på deltagelse i barnehagen. Barns medvirkning blir ikke snakket nok om, på tvers av de ansatte, og dette vil gå utover barnas mulighet for å medvirke. Kandidat 2 (Johan) forklarer utfordringen med barns medvirkning på følgende måte;

«Fagarbeidere og assistenter kan være mer opptatt av rammene/kjørereglene, og ser ikke ting fra barns perspektiv. Kanskje ikke problematisk, men mer utfordrende. Det er ikke alle som er like bevisst og innforstått om hva barns medvirkning er. Det kan være mer utfordrende for teamet enn for meg personlig»

Bae med flere påpeker hvor viktig det er å jobbe med «(...) bevisstgjøring og diskutere ulike syn på barn og læring/utvikling» (Bae et al, 2006, s. 25). Dette kan ses i sammenheng med det kandidatene mener, med at hele personalet bør være bevisstgjort i forhold til arbeidet med barns medvirkning i barnehagen. Kandidatene synes at medvirkning blir mer fraværende hos det øvrige personalet på grunn av ulikt syn og forståelse. Kandidatene mener selv at de ikke har noen utfordringer, men synes det kan være vanskelig å jobbe med det i perioder. Dette kan gjenspeile at pedagogene som ble intervjuet ser på barns medvirkning som en metode eller aktivitet til tider. 3 av 5 kandidater knytter en del av barns medvirkning til planlagte aktiviteter. Kandidat 2 forklarer de forskjellige variantene av tur og hvordan barna får medvirke på følgende måte;

«Her spør vi barna hvor de har lyst til å gå, men det er ikke alltid at vi kan innfri ønskene deres, men har muligheten til å tilrettelegge på best mulig måte.

Er tanken til oss voksne at vi skal gå langt eller kort? Og hvordan bruker vi interessene til barna på hvor de trives ute i naturen? Hva skaper de beste forutsetningene for tur? Dette er spørsmål vi må stille oss»

Kandidat 3 har samme tilnærming til å la barna medvirke. Hun påpeker at «vi må ikke glemme at barna skal få være med å evaluere aktiviteter i ettertid, selv om barna har vært med å

«bestemme» i forkant». Det er lov å endre mening og det er viktig at alle får ha en mening».

Hun reflekterer mye om den gode leken og at det er ofte de voksne som begrenser barns medvirkning i leken ved å si nei. Som kandidat 2, så spør hun seg selv om det er for barnas skyld vi sier nei, eller er det for å gjøre det «lettere» for de voksne?

Kandidat 4 (Synnøve) snakker også om en aktivitet som heter «velg selv». Dette er voksen styrt og tilrettelagte aktiviteter, der barna kan velge «fritt» i ett visst antall områder. De har valgt å ikke ha begrensinger på antall barn, da dette kan komme i konflikt med valg muligheten til barna. Siden hun jobber på en småbarns avdeling, så velger barna stort sett det de ønsker selv, men på stor barns avdeling vil man ofte se tendenser til valg ut ifra hva vennene velger. Hun vektlegger hvor viktig selve rommet er for barns medvirkning.

«Rommet er og viktig for å la barna medvirke. Når det gjelder leker, er det viktig at de er plassert i barnas høyde. Åpne hyller og gjennomsiktige kasser. Hvis det er noen leker som står høyt oppe, så står de slik at barna har mulighet for å se hva som er oppi, og vi voksne hjelper med å ta de ned hvis det er ett ønske om det» Åberg og Taguchi (2006) mener at miljøets muligheter og det fysiske rommet “er det vi kaller den tredje pedagog” (Ones, Skaug og Kaarby, 2010, s. 58) Vi mener at kandidat 4, har en bredere forståelse av hvor viktig det er å gjøre rommet til en medvirkende pedagog. Ved å utforme rommet med tanke på barns forutsetninger og interesser, så ser vi at dette er en viktig aspekt for å ta barna på alvor, samtidig som man lar barn medvirke etter sine egne interesser. *“Det er viktig at de får bestemme over sin egen hverdag, så lenge det er valg som tar hensyn til alder og modenhet»*

Pedagogenes vurdering av hvor viktig det er at barna får lov til å uttrykke sitt syn og være med på å planlegge aktiviteter i barnehagen, kan ses i sammenheng i barnehageloven §3-2.

«Barn skal jevnlig få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet» (Barnehageloven, 2005, s.). Dette viser stor kunnskap og god refleksjon som man må ha i sitt pedagogiske arbeid med barns medvirkning. Kristoffersen (2006) mener at *«de voksne må vise åpenhet for barnas innspill, oppriktig interesse for og respekt for barnas perspektiv»* (Bae et al, 2006, s. 53). Hun vektlegger tema om å ta barna på alvor, at dette fort kan bli en frase, og så lenge det ikke blir gjort endringer i praksis så hjelper hverken barneintervju eller pedagogisk dokumentasjon. Som nevnt tidligere i oppgaven, så vektlegger Kristoffersen (2006), at barns medvirkning skal ikke knyttes til en metode eller aktivitet.

Medvirkningen fra barn skal være en naturlig del av den daglige praksisen. (Bae et al. 2006, s. 54).

I tillegg til å ta hensyn til barns interesser og ta barna på alvor i det daglige arbeidet, så kan det se ut som kandidatene vektlegger aktiviteter som en stor del av barns medvirkning. Aktiviteter og prosjekter i barnehagen er voksen styrte, selv om barna har mulighet for å velge innad i aktiviteten. Mange av kandidatene nevnte rammene som man må holde seg innenfor og ta hensyn til. Utfordringen kunne være at rammene var ødeleggende for barns medvirkning i mange sammenhenger. Rammene vil og kreve at de dokumenterer arbeidet sitt og da er det enklere og referer til for eksempel rammeplanen, for å så hake av at man har jobbet innenfor det som kreves av deg. Det var ingen som nevnte at barns medvirkning er noe som er en naturlig del av hverdagen.

4.2 Demokrati

Vi ønsket å høre med kandidatene hva de tenkte om demokratisk medvirkning. I rammeplanen står det følgende; «Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold» (Kunnskapsdepartementet, 2017, ss. 8-9).

3 av 5 av kandidatene nevner flertallsdemokrati. Dette i form av valg av frukt, hvor maten skal spises, leker og tur. En kandidat omtaler demokrati som folkestyret, og at det er barna som er folket. Kandidat 1 (Kjersti), syntes det var ett vanskelig spørsmål, men nevnte blant annet sosialt medvirke, barn har ulike behov, lære seg å se andre enn seg selv og mindre grupper. Kandidat 2 (Johan) sier; «*Alle blir spurt, men man må tilrettelegge for de barna som oftest blir i mindretall, eller snakker lavest*». Kristine kandidat 3 synes det er viktig at barna føler seg som en del av ett fellesskap, være en del av noe større og være inkludert i noe. Hun sier «*Når vi lar ungene få påvirke, får de erfaring med hvordan demokrati fungerer. Det er viktig å lære at andre har andre meninger, men at man allikevel skal være i ett rikt fellesskap*». Synnøve som er kandidat 4 sier at det mye god læring ved å introdusere demokrati i barnehagen, selv for de minste. Når de ikke har språk, kan man bruke bilder av dem selv, slik at de har mulighet for å være med å ta valg. Da legger de bilde ned på for eksempel den aktiviteten eller eventyret de ønsker å være med på eller høre. «*Vi prøver å være demokratisk så lang det lar seg gjøre*».

Tidligere i oppgaven under teori delen om demokrati referer vi til Bjarnadottir (2004) i temahefte (Bae et al, 2006, s.15), som omhandler utfordringene med «velg selv» aktivitet. Hun er kritisk til metoden, og mener valgene begrenser antall rom og barn. Det samme gjelder håndsopprekning ved demokratiske valg. Som vi ser ut ifra svarene fra kandidatene, er dette

en måte å gjennomføre demokratiske valg i barnehagen. Vi kan se fordelene ved å gjøre slike valg, når barnegruppene er store og tiden er knapp. Det som gjør det til lite demokratisk og medvirkende, er at det er alltid de barns som peker seg ut i gruppen som har høyest status, som klarer å få flertallet til sin fordel. Da blir det fort at de barns som har lav status og er «stille», som er «taperne», satt litt på spissen. Flere av kandidatene nevner at det er vanskelig å få med alle til å ta selvstendige valg, og det er noe de jobber med. Larsen og Slåtten (Larsen & Slåtten, 2002, ss. 304-305) tar utgangspunkt i tre forskjellige forståelser av demokrati som innebærer å jobbe med medvirkning i barnehagen. Metode to som de omtaler flertallsdemokrati, tar opp samme utfordring som kandidatene forteller om de «stille» barna. Ut ifra dette så ser vi at de pedagogiske lederne har stor forståelse om hvordan man kritisk reflekterer over sitt arbeid med medvirkende demokrati, men synes det er utfordrende å gjennomføre det slik at alle blir hørt og sett.

4.3 Samspill.

Videre i intervjuguiden kom vi inn på spørsmål om samspill, og om de så på kommunikasjon som ett synonym til det. Vi ønsket å vite om de syntes at en av de var mer betydningsfull enn den andre? Alle kandidatene mener at samspill og kommunikasjon ikke er helt like, men er avhengig av å fungere sammen i en helhet. Kandidat 2 mener samspill er viktigere i forhold til barn enn kommunikasjon, på grunn av at barn bruker en del koder, regler og andre normer for eksempel i lek. Han mener at kommunikasjon spiller en større rolle mellom voksne. Kandidat 4 sier at «*samspill for meg er alle initiativer fra barna*». Hun sier videre; «*Man må være tydelig, og samtidig åpen, forståelsesfull og anerkjennende i møte med barn*». Under teori kapitlet om samspill har vi forklart hva det vil si å anerkjenne barnet med støtte fra Bae. Oppsummert handler dette om respekt for barnets opplevelse som et subjekt. (Bae, 2004, s. 10). Kandidat 4, «*legger til at det er viktig å komme ned på samme nivå som barna, det skal være likeverdige samhandlinger*».

Alle kandidatene påpeker det samme som kandidat 2, når det gjelder, blikk, koding og signaler er viktig i samspill med barn. De legger stor vekt på kroppsspråk som kommunikasjonsmiddel. Kandidat 5 er den eneste som nevner «*å se barnet som ett subjekt*». Kandidatene har god oversikt over hva det vil si å være i samspill med barn. De har ett grunnleggende godt syn på barn som subjekt, selv om bare en kandidat nevner det direkte. Helheten av deres refleksjoner tilsier hvor viktig det er å ha respekt, lese signaler og koder for å skape gode samspill med barna. Her støtter vi oss til Bae (2006, s.12) med flere fra temahefte om barns medvirkning, der hun påpeker hvor viktig prosessene er der voksne

legger merke til barns uttrykk former for å ta barnas rettigheter på alvor som deltagende subjekt (Bae, Eide, Winger, & Kristoffersen, 2006, s. 12). Dette mener vi er en direkte forståelse av barns medvirkning med å møte barna på en respektfull måte.

4.4 Kommunikasjon.

Selv om kandidatene snakket om kommunikasjon som en helhetlig del av samspill, så må vi lage ett lite avsnitt, om hva det betyr i sammenheng med barns medvirkning. Kandidat 1, tenker at kommunikasjon innehar mye kroppsspråk i tillegg til det verbale. Hun nevner og hvor viktig det er med god kommunikasjon i eventuelle konflikter mellom barna. Det hun mener at de voksne må ha gode kommunikasjonsevner for å i imøtekomme barns versjoner, og tenke på sitt eget språk, slik at man anerkjenner barnas sider ved konflikt. Johan kandidat 2, mener at det er mange former for kommunikasjon. Han og tenker spesielt på at dårlig kommunikasjon, kan gi flere konflikter. Både mellom voksen-barn, barn-barn og voksen-voksen. Hvis voksne kommuniserer dårlig, vil dette gå ut over rommet barna har til å medvirke i hverdagen. *«Vi er avhengig av god kommunikasjon for å forstå hverandre»*

Kandidat 3, klarer ikke helt å skille begrepene, fordi hun mener de henger så godt sammen. Kandidat 4, har mye av det samme synet som nummer 3. Hun mener de henger godt sammen, men legger stor vekt på *«at du oppnår ikke godt samspill uten å kommunisere»*. Kandidat 5, mener også at det finnes mange former for kommunikasjon i barnehagen. Hun legger vekt på at *«inntoning til barna er viktig»*.

Det vi kan se ut fra svarene, så syntes kandidatene at det er vanskelig å skille mellom samspill og kommunikasjon, og dette er vi enig i. Kommunikasjon oppsummert fra teorien i oppgaven vår, viser til hvordan kommunikasjon og barns medvirkning henger sammen. Evnen til å lytte, verdsette ulike kommunikasjonsuttrykk, se barna som deltagende subjekt og anerkjennelse er noen av begrepene som er gjeldende. Askland & Sataøen (2019) som vi har referert til tidligere, har tolket kommunikasjon til *«å gjøre noe felles»* (Askland & Sataøen, 2019, s. 43). Vi knytter både svarene fra samspill og kommunikasjon fra kandidatene, til at de tar begge temaene inni sin forståelse av barns medvirkning. De ser helheten som knyttes til at temaene underbygges nettopp med barns medvirkning, både ved samspill og mange former for kommunikasjon. De bruker kritisk refleksjon, når det gjelder sitt eget kroppsspråk og verbale uttrykk overfor barna. Flere av kandidatene peker på kommunikasjon som en viktig del av konflikthåndtering. Som nevnt før, kan dette bekreftes igjennom Berit Bae sine studier. Bae

mener man alltid skal være lyttende, men lytte mer der det oppstår konflikter og uenigheter. Da vil barna få anerkjennelse av at deres erfaring er gjeldene. (Bae et al, 2006, s. 13). Vi kan og knytte det til å læren om demokrati. Det å lære seg å lytte til andres meninger og synspunkter i en sak, åpner for nye og gode kommunikasjonsevner.

4.5 Makt.

Alle kandidatene utenom kandidat 5, svarer ja på spørsmålet; er det noen situasjoner du tenker barn ikke bør medvirke? Selv om flertallet av kandidatene svarer ja, er utfyllelsen av svarene ulike. Kandidat nummer 2 sier at ofte i toalettsituasjoner er det viktig at man får gjennomført før tur, at man påser at barna kommer seg på toalettet før man skal gå, slik at man unngår uheldige opplevelser. Det kan oppleves at makt må utøves her, men det var viktig å få frem for kandidat 2 at han ikke tvinger barna på toalettet, men spør gjentatte ganger før tur og ber også om man kan gå på toalettet og prøver. Samtidig sier han at det er viktig at barna får kjenne selv på kulde og når eventuelt man er varm eller blitt våt. At barnet selv kan få kjenne på dette og har muligheten til selv gå inn for å hente seg votter og eventuelt skifte. «-eg kunne tvingt på de votter, men bare for at de skal kaste de fra seg ute. Hvem hjelper det?» Denne tolkningen av maktutøvelse kan vi finne igjen i Weber (1982) sin teori om legetim maktutøvelse (Eidsvåg, 2021). Viser til delkapittel 2.4.

Som Eidsvåg (2021) skriver at de ansatte skal gripe inn og veilede barna slik at de blir i stand til å ta vare på seg selv og andre (Eidsvåg, 2021, s. 147). Og at denne type makt kan forstås som «makt til», og at dette er en positiv utøvelse av makt i barnehagen.

Kandidat nummer 3 har vanskelig for å finne eksempler, men sier at barn ikke skal få ansvar for noe de ikke er rustet for. Kandidat nummer 5 sier derimot at vi som voksne skal trø varsomt rundt barn og behandle dem som subjekter. Stille oss selv spørsmålet om jeg hadde behandlet en kollega eller en annen voksen på samme måte. Kandidat nummer 1 snakker om makten i dagrytmen og at man må være ømfintlig på barns medvirkning og tilrettelegge på best mulig måte. Kandidatene forstår spørsmålet og virker fortrolig med den makten som utøves i barnehagen, selv om ingen av kandidatene har sagt det i intervjuene opplever vi som studenter at de snakker om profesjonell maktutøvelse. At det for barna ikke skal oppleves som negativ makt, men at man møter barnet på en respektfull og anerkjennende måte. Pål Dingstad (2018) skriver at «Denne asymmetrien er det viktig at pedagogisk personale i barnehagen

erkjenner» (Wolf, 2018, s. 118). At personalet er bevisst på sin rolle i barnehagen og hvordan de utøver sin makt i møte med barna. Hvordan det pedagogiske personalet utøver hva Dingstad (2018) kaller «profesjonell vilje» i den forstand at de ansatte har plikt til å ivareta barnets interesser og rettigheter (Wolf, 2018, s. 118).

Som barnehagelærere har man et viktig samfunnsmandat og som ansatt i barnehage må man følge de lover og regler som er satt. Som blant annet; «Barn (...) de skal ha rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger» (Kunnskapsdepartementet, 2005, §1, formål). Det er tydelig at informanetene er godt kjent med sitt samfunnsmandat i forhold til barns medvirkning og vet hvordan man skal utøve sin makt i møte med barn, og som kandidat nummer 3 som sa at barn ikke skal gies et ansvar de ikke er rustet for. Som Tholin (2015) skriver at for at makt skal utøves moralsk forsvarlig, må den begrunnes i ansvar for den som er svakest, som i barnehagen er barna (Tholin, 2015, s. 91).

På del to av spørsmålene om makt; *Har du opplevd å sitte igjen etter endt arbeidsdag med dårlig samvittighet eller en følelse av utilstrekkelighet, fordi du tok noen avgjørelser som ikke var til fordel for ett barn som trengte deg?*

Her svarer samtlige ja, dette på bakgrunn av en travel hverdag som pedagogisk leder, de forteller om mangel på bemanning og mye møtevirksomhet. Som skaper vanskelige situasjoner når man må gå fra avdelingen, og at man som pedagogisk leder må sette sin lit til at barna på avdelingen er godt ivarettatt mens man er borte. Kandidat 1 forteller at ofte vil barna teste grenser med nye vikarer, og at i noen tilfeller for at man ikke skal bruke tvang kan enkelte hendelser/konflikter med barn ta lenger tid enn det man først hadde forestilt seg. Det er derfor viktig sier hun at hun har tid til å stå i disse konfliktene og ikke må avbryte de for hun må på et møte.

Kandidat nummer 2 forteller også at hvis han har erfaring med at et barn har det vanskelig, og eller er vanskelig å håndtere. Da er det sikkert flere av personalet som har den samme oppfatningen og at man da må være flinke til å snakke høyt om det og være bevisste. Slik at man kan hjelpe hverandre og være ærlig ovenfor seg selv og anerkjenne denne følelsen, da er det enklere å håndtere og ta det på en god måte. Vi studenter har reflektert i etterkant på hvor ledende dette spørsmålet egentlig er, for det er vanskelig å svare nei uten å få inntrykk av at man arbeider i barnehagen uten følelser eller omtanke. Men spørsmålet må uansett stilles, og det er fint å se refleksjonene til informantene rundt akkurat denne opplevelsen.

5.0 Oppsummering av funn.

Målet vårt med problemstillingen, var å få et lite utvalg av pedagogiske ledere til å fortelle oss om hvordan de forstår barns medvirkning. Problemstillingen ble avgrenset til følgende spørsmål; Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning?

Siden barns medvirkning er et stort tema, så avgrenset vi det til noen hovedpunkter vi ønsket å se i sammenheng med problemstillingen. Temaene vi satte fokus på var samspill, kommunikasjon og makt. Vi har støttet oss til flere teoretikere innenfor tema. Berit Bae er den forskeren som har gitt oss mange gode refleksjoner og godt grunnlag for våre egne vurderinger av innsamlede resultat. Vi ønsket å få mer innsikt i hva de pedagogiske lederne, og deres refleksjoner rundt temaet. Dette var grunnen til at vi valgte kvalitativ metode og brukte intervju for å samle inn empiri til vår bachelor oppgave.

Funnene i empirien viser at de pedagogiske lederne har kunnskap og innsikt om barns medvirkning. Kandidatene la vekt på mange av de samme begrepene for å beskrive medvirkning og deres forståelse av det. Ord som gikk igjen i intervjuene var: å ta barna på alvor, bygge på barnas interesser, være oppmerksom både på sitt eget og barns uttrykk og kroppsspråk, anerkjennelse, lytte og være ekstra oppmerksom på de «stille» barna.

Kandidatene viser og forståelse for medvirkning med de yngste barna. De legger til rette for medvirkning uavhengig av utvikling av språk ferdigheter og alder. Funnene kan knyttes både til rammeplan og barnehageloven, og de viser til de rammene de er pliktige til å jobbe innenfor. Samtidig så ser vi at synet på barn som subjekt, er noe de legger vekt på i sitt arbeid med barna. Her ser vi til Bae sitt syn på «Medvirkning basert på et syn på barns som en deltagende subjekter, innebærer altså at voksne må lytte slik at alle barn kjenner at deres erfaringer gjelder» (Bae et al, 2006, s. 13). Vi ser i funnene at de legger vekt på å være lyttende til barna, og er som sagt tidligere opptatt av å fange opp alle barna sine meninger og gi de erfaringer med å være i ett inkluderende fellesskap.

Kandidatene uttrykker også at medvirkning må «legges til siden» i hektiske perioder med lite bemanning og mange vikarer. Vi leser ut fra analysen av empirien at det kan se ut som de i perioder ser på barns medvirkning som en aktivitet eller metode. Vi ser på dette som et funn, og støtter oss til Kristoffersen (2006) syn, der hun påpeker hvor viktig at barns medvirkning skal jobbes inni barnehagen som en naturlig del av hverdagen, og ikke skal se på som en metode. Kristoffersen sitt syn på medvirkning så, «(...) handler ikke medvirkningsarbeid om en spesiell aktivitet, men er alltid innvevd i noe annet, i den daglige praksisen» (Bae et al, 2006, s.54). Grunnen til at vi tok med dette funnet angående fravær av bemanning, er fordi det

viser til at kandidatene ikke alltid tenker på at barns medvirkning er til stede hele dagen, men kan være knyttet opp til en oppgave eller ett prosjekt. For å sette det litt på spissen, så ser vi tendenser til kandidatene ikke ha full forståelse på barns medvirkning. Dette begrunnes i at flere av de sier at medvirkning blir satt til siden når det er lav bemanning og vikarer. Eller manglende fagkunnskap og forståelse av hva barns medvirkning er. Wolf & Svenning tar utgangspunkt i rammeplanen der det «står blant annet at personalet skal møte alle barn med åpenhet, varme og interesse, og være lydhøre for barnas uttrykk og imøtekomme deres behov for omsorg med sensitivitet» (Wolf & Svenning, 2018, s. 20). Dette vitner med andre ord om at personalet uavhengig av hvilken stilling de har, må ha evnen til å se barna, lytte og være i imøtekommende for å ivareta barns medvirkning. Vi ser at det kan være utfordrende for et team i barnehagen, hvis man har voksne i personalet som ikke innehar de evnene til å se og følge opp barns meninger og uttrykk. Men vi tenker at barns medvirkning skal være så grunnleggende innarbeidet i barnehagene, at dette burde ikke gå på bekostning av barns medvirkning.

Samtidig forteller alle informantene hvor viktig det er å møte barna med åpenhet, se de som subjekter og at barn trenger anerkjennelse og omsorg. Det er tydelig da at informantene har muligheten til å tre inn i barneperspektivet. De forteller om hvordan de arbeider for å kunne tilrettelegge de ulike aktivitetene og henvendelsene som barna kommer med. Man kan da si at de pedagogiske ledere arbeider med mentalisering, ikke bare i møte med barna, men også ovenfor resten av personalet. Mentalisering innebærer at man skal være åpen for egne og andres følelser (Skårderud & Sommerfeldt, 2008). De pedagogiske lederene har observert og kjenner både barnegruppen og teamet sitt godt og ser styrker og svakheter.

Oppsummert så ser vi ut ifra empirien vår at det drar i retning av at det er vanskelig å gjennomføre barns medvirkning i barnehagen, selv om forståelsen for barns medvirkning er til stede. Våre kandidater hadde relativ sammenlignbar forståelse av begrepet, og små nyanser på hvordan de iverksatte det i hverdagen. Kandidatene synes det er utfordrende, på grunn av store forskjeller i fagkunnskapen til resten av personalet. De påpekte at rammene fra barnehagelov og rammeplan kan sette begrensinger for hvordan personalet arbeider med det i praksis. Ett overaskende funn var at ingen av kandidatene nevnte medbestemmelse som begrep de knyttet til barns medvirkning. Vi har sett på tidligere forskningsrapporter at medbestemmelse ofte blir forvekslet med medvirkning. Som både Østrem (Østrem, et al., 2009) og Bae (Bae, Eide, Winger, & Kristoffersen, 2006) har nevnt i sin forskning at førskolelærere bruker begrepet medbestemmelse i sammenheng med medvirkning (Østrem, et

al., 2009, s. 127). Vi kan derfor se det som et funn at våre informanter bruker medvirkning og ikke medbestemmelse, og at kanskje derfor har det vært et signifikant endring i forståelsen for begrepet barns medvirkning.

6.0 Avslutning.

Barns medvirkning er et stort tema med mange tolkninger, og det har vært vanskelig å avgrense. Når vi startet å tolke empirien så oppdaget vi flere interessante problemstillinger som vi kunne ønsket å jobbe videre med. Vi studenter hadde våre tanker i forkant av oppgaven om hva vi tenkte om begrepet, og hvordan det ble jobbet med i de forskjellige barnehagene. Noen av våre refleksjoner før innsamlingen av data, ble bekreftet. Vi ser at det er til tider utfordrende for pedagogiske ledere å gjennomføre barns medvirkning, selv om forståelsen er til stede. Pedagogiske ledere er pliktige til å gjennomføre og følge opp barns rett til å medvirke i egen hverdag. Dette tar vi med oss videre inni i våre fremtidige jobber, og ønsker å ha stort fokus på å få barns medvirkning som noe som er en del av vårt daglige arbeid.

Vi tror vi kunne fått andre funn hvis vi hadde brukt observasjon i tillegg til intervjuene. Da hadde man sett om forståelsen samhandler med det de faktisk gjør i praksis.

Det hadde også vært interessant å sammenligne forståelsen av barns medvirkning med det øvrige personalet. Da kunne vi sett om det var større sprik mellom eventuelt assistenter, fagarbeider, barnehagelærer og pedagogiske ledere.

Dette har vært en svært god læringskurve og har gitt oss enda mer lyst på å fortsette å lære. Kunnskap gir som kjent makt, og vi tror det er viktig å videre utvikle kompetansen for å oppnå best mulig kvalitet i barnehagen. Dette for å skape trygge og gode rammer for barna, som vi er så heldige å skal få jobbe med.

Litteraturliste.

- Aasen, W. (2021). *Ilederskjønn i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Askeland, L. S. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Gyldendal .
- Bae, B. (2007, Januar 10). *å se barn som subjekt--noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet fra Regjeringen.no:
<https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/>
- Bae, B. (2018). *Politikk, lek og læring barnehageliv fra mange kanter*. Fagbokforlaget.
- Bae, B., Eide, B., Winger, N., & Kristoffersen, A. E. (2006). *Temahefte om barns medvirkning*. Kunnskapsdepartementet.
- Bergsland, M. D. (2014). *Bachelor oppgaven i barnehagelærer utdanningen*. (H. Jæger, Red.) Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5.utgave). Gyldendal.
- Eidsvåg, G. M. (2021). *Etikk i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Fennefoss, A. T., Grindland, B., Jansen, K. E., Johannesen, N., Myrstad, A., Sandvik, N., & Sverdrup, T. (2012). *Medvirkning i barnehagen - potensialer i det uforutsette*. (B. Bae, Red.) Fagbokforlaget.
- Forente nasjoner. (1989). *FN's konvensjon om barns rettigheter*. Hentet fra FN's konvensjon om barns rettigheter: Vedtatt av de Forente nasjoner 20. november 1989; Ratifisert av Norge 8.januar 1991 (Rev. Oms. Mars 2003 med tilleggs protokoller):
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Lov om behandling av personopplysninger (2018). *Lov om behandling av personopplysninger* (Lov-2018-06-15-38). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38>
- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Hentet fra:
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>
- Kunnskapsdepartementet. (2017, august 1). *Rammeplan for barnehagen -innhold og oppgaver*. Hentet fra udir.no: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Larsen, A. K., & Slåtten, M. V. (2002). *En bok om oppvekst-samfunnsfag for barnehagelærere* (Vol. 5 utgave). Fagbokforlaget.

Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (Vol. 4. utgave). Universitetsforlaget.

Lillemyr, O. F. (1990). *Lek på alvor* (Vol. 3. utgave). Universitetsforlaget.

Sommer, D. (1997). *Barndomspsykologi - små barn i en ny tid*. Fagbokforlaget.

Tholin, K. R. (2015). *Profesjonsetikk for barnehagelærere*. Fagbokforlaget.

Weber, M. (1982). *Makt og byråkrati: Essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier*. Gyldendal.

Wolf, K. D. (2018). *perspektiver på barns medvirkning i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Østrem, S., Bjar, H., Frøsker, L. R., Hogsnes, H. D., Jansen, T. T., Nordtømme, S., & Tholin, k. R. (2009). *Alle teller mer- en evaluering av hvordan Rammepplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, bruktt og erfart*. Høyskolen i Vestfold.

Zachrisen, B. (2015). *Like muligheter i lek? Interetniske møter i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Vedlegg.

Vedlegg 1 vurdering fra NSD.

09.05.2022, 09:59

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Vurdering

Referansenummer

776230

Prosjekttittel

Hvordan forstår pedagogiske leder barns medvirkning

Behandlingsansvarlig institusjon

Høgskulen på Vestlandet / Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett / Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Olav Nikolai Helgøy, olav.helgoy@hvl.no, tlf: 48458484

Type prosjekt

Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student**Prosjektperiode**

01.02.2022 - 25.05.2022

Vurdering (1)**14.03.2022 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg, og eventuelt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester. Behandlingen kan starte.

TAUSHETSPLIKT

Deltagerne i prosjektet har taushetsplikt. Intervjuene må gjennomføres uten at det fremkommer opplysninger som kan identifisere barn.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/61fd0301-3372-4931-ac8c-1692e96db4bb>

1/2

09.05.2022, 09:59

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

-Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

-lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

-formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål

-dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

-lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 2 intervjuguide.

Intervjuguide

Rammeplanen sier følgende om barns medvirkning: «Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold, uavhengig av kommunikasjonsevner og språklige ferdigheter» (RP, 2017, s. 9).

Problemstilling: Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning?

Innledning

Kjønn:

Alder: 20-25, 30-35, 40-45, 50-

Utdanning:

Fullført utdanning – årstall:

Hva betyr barns medvirkning for deg?

Er det noen områder som er mer betydningsfulle i forhold til andre, der du ser at barns medvirkning er viktig?

Opplever du barns medvirkning som problematisk?

Demokrati

Hva tenker du om demokratisk medvirkning?

Har du noen eksempler fra avdelingen din der en avgjørelse ble tatt av demokratiske hensyn til barna?

Samspill

Hva legger du i begrepet samspill?

Tenker du at kommunikasjon og samspill er to begrep som er synonyme? Eller er en av de mer betydningsfull og viktig enn den andre? Eventuelt hvorfor?

Makt

Er det noen situasjoner du tenker at barna ikke bør medvirke?

Har du opplevd å sitte igjen etter endt arbeidsdag med dårlig samvittighet eller en følelse av utilstrekkelighet, fordi du tok noen avgjørelser som ikke var til fordel for ett barn som trengte deg?

Er det noe mer du ønsker å tilføye som berører barns medvirkning?

Vedlegg 3 samtykkeerklæring.

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvordan forstår pedagogisk leder barns medvirkning?”

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få en bredere forståelse for hvordan de ulike pedagogiske ledere arbeider og forstår barns medvirkning. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er en bachelor oppgave på HVL, gjennom fakultet for lærerutdanning, pedagogikk, kultur og idrett. Vi er to studenter som arbeidet med denne problemstillingen og ønsker å intervju pedagogiske ledere i dette aktuelle prosjektet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet, campus Bergen. Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett. er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi kontakter 4 barnehager og håper at vi får et jevnt utvalg av både kvinner og menn, og da også med ulik etnisitet hvis det lar seg gjøre.

Hva innebærer det for deg å delta?

Vi ønsker å gjennomføre en kvalitativ intervju metode til dette prosjektet, og har ikke behov for navn, eksakt alder eller navn på barnehagen. Vi ønsker å gjennomføre prsonlige intervju, hvis dette ikke lar seg gjøre kan vi benytte oss av digitale møter eller telefon uten bilde. Vi håper og tror at intervjuet ikke vil ta lenger tid en ca. 1 time.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som har tilgang til intervju og personopplysningene vil være studentene og veileder. Opplysningene vil bli slettet etter at oppgaven er levert. Studentene vil bruke fiktive navn i oppgaven og grovkategoriserer alder.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 25. mai 2022. De personopplysninger som er innhentet vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Hanne Blaafalk ved institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag, hanne.blaafalk@hvl.no
- Veileder for prosjektet er; Olav Nikolai Helgøy, høyskolelektor på fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett, olav.helgoy@hvl.no
- Vårt personvernombud: Trine Anikken Larsen, avdeling for organisasjonsutvikling og digitalisering, trine.anikken.larsen@hvl.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Olav Nikolai Helgøy
(Forsker/veileder)

(Studenter)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personlig intervju.
- å delta i digitalt intervju.
- å delta i telefon intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

